

7.Sınıf Sözcükte Anlam

7.Sınıf Sözcükte Anlam Konusu, sözcüklerin farklı anlamlarda kullanılması ile ilgilidir. Kelimelerin birden çok anlamı vardır ve kelimeler kullanıldıkları cümle içerisinde de yepyeni anlamlar kazanabilirler.

Bir kelimenin cümle içerisinde farklı bir anlam kazanmasına, yani sözcüklerin birden çok anlamı olmasına "**Çok Anlamlılık**" denir.

Örneğin "**basmak**" kelimesinin dilimizde kaç farklı anlamda kullanıldığına bakalım:

1.Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak
"**Bastiğin** yerlerde güller açtı, sarıldı ayaklarına." - C. Külebi

2.Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek
"Motor çalıştıktan sonra debriyaja **basarsınız**." - H. E. Adıvar

3. Örtmek, bürümek, kaplamak
"Yollarını ot **basmış**, çamları yükselip saçaklarına el atmış olan bu büyük köşk." - M. Ş. Esendal

4.Baskın yapmak
"Ölen kızın intikamını almak için köyü **basıp** yakmış." - E. İ. Benice

5. Bir kimse bir yaşa girmek
"On dokuz yaşına yeni **basmış**, ürkek ve utangaç bir kızdım." - A. Erhat

6.Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek
"Şehri akşamüstü sis **basmıştı**." - S. F. Abasıyanık

7.Bir şeyin etkisinde kalıp eziklik, üzüntü ve ağırlık duymak
"Yüreğinin acısını duyuyordu. Sıkıntı **basmış**, terlemeye başlamıştı. İzin istedi." - Y. Z. Bahadınlı

Görüldüğü üzere bir sözcüğün yalnızca bir anlamı bulunmamakta. İşte sözcüklerin farklı farklı anlamlarda kullanılması ile oluşan bu yeni anlamlarını "**Sözcükte Anlam Özellikleri**" başlığı altında inceleyeceğiz:

Sözcükte Anlam Özellikleri

Gerçek Anlam

- Temel anlam, asıl anlam olarak da adlandırılır.
- Bir kelime farklı bir anlamı **çağrıştırmayacak** şekilde, herkesin bildiği **ilk ve kendi anlamında** kullanılırsa gerçek anlamda kullanılmış olur:

"Evlerin önlerine **kuru** meşe dallarıyla örtülü çardaklar yapmışlar."-R. H. Karay

"Yanakları **kuruydu** fakat gözleri tamamıyla siyah yaştı."-H. E. Adıvar

"Kuru" kelimesi bu iki örnekte **gerçekten** kuruluğu ifade eder.

Birkaç örnek daha verelim:

"**Acı** kahvesini yudumluyordu." -T. Buğra

"Sonunda **keskin** bir taşı testere gibi kullanarak ipi incelte incelte kopardı." -H. R. Gürpınar

"Annemin hastalığının geçmesi için bol miktarda **tuzsuz** kabak çekirdeği yemesi gerekiyormuş. " -A. Kutlu

Ne kadınlar **sevdim** zaten yoktular / Böyle bir **sevmek** görülmemiştir -A. İlhan

Mecaz Anlam

- Bir kelimenin **tamamen gerçek anlamı dışında** kullanılmasıdır.
- Mecaz anlam çoğunlukla benzetme yolu ile kazandırılır.
- Mecaz anlam aslında bir "**değişmece**"dir.

Örneğin, bir kadın için "**kuru bir kadın**" denildiğinde, **ıslak olmayan** anlamı değil **zayıf, çelimsiz anlamı** kastedilmesi bir **değişmece**, bir mecazdır. Yazar anlatımı güçlendirmek için bu **değişimi** yapar:

"Kara, **kuru**, kibirli, kazık gibi bir kadın!" -H. E. Adıvar

Birkaç örnek daha verelim:

"Kopyalar ne kadar **kuru** ve tatsızsa, taklitler o kadar canlı ve sevimliydi." -İhsan Oktay Anar

"Bu **acı** adam, **tatlı** ve nüktedandı." -Y. Z. Ortaç

"En yakın dostlarının bile kusurlarını **keskin** bir dille yüzlerine vururmuş." -H. Taner

"Bir kadın sesiydi bu. **İnce ve keskin**, dikkati hemen kapan ve bırakmayan bir ses." -P. Safa

Terim Anlam

- Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili **özel ve belirli bir kavramı karşılayan** kelimeler terim anlamı sözcüklerdir.

Örneğin, "üçgen" kelimesi bir geometri terimidir:

*Tabanı otuz metre kadar tutan bir **eşkenar üçgen** biçimindedir.* -T. Buğra

Örneğin "nota" sözcüğü bir müzik terimidir:

*"Saz sesleri bazen aynı **notaları**, ruhumuza mihlanmak istenen bir altın çiviye vurulan darbeler gibi tekrar ederdi."*- A. Ş. Hisar

"Ofsayt" sözcüğü bir spor terimidir:

*"Maçta da kendini pek yormaz, yarı **ofsayt** durumlarından beş gol çıkarırdı."*-H. Taner

Somut Anlam

- Doğada bulunan ve **duyu organlarımız ile algılaya bildiğimiz varlıkları** karşılayan sözcükler somut anlamı sözcüklerdir:

İnsan, hayvan, kedi, kuş, gemi, araba, deniz, göl, silgi, kalem, defter, hava, su, toprak, şeker, tatlı sözcükler örnek gösterilebilir

- Somut anlamı bir kelime soyut bir anlam ifade edecek şekilde kullanılabilir. Buna **soyutlama** da denir.
- Somut anlamı bir sözcük soyut anlama gelecek şekilde kullanıldığında **gerçek anlamından uzaklaşır** ve mecaz anlam kazanır:

*"Şu **pis dünyanın** acılarında bile öyle bir tat var ki her şeye razıyım."*-R. N. Güntekin

*"Size de tiyatruza da biraz yararlı olabilmek için didiniyorum, **parçalıyorum**."*-T. Buğra

Soyut Anlam

- **Var olanı değil, varlıkları değil, kavramları** karşılayan sözcükler soyut anlamıdır. Soyut anlamı sözcükler varlığı karşılamadığından duyu organları ile **algılanamaz**.

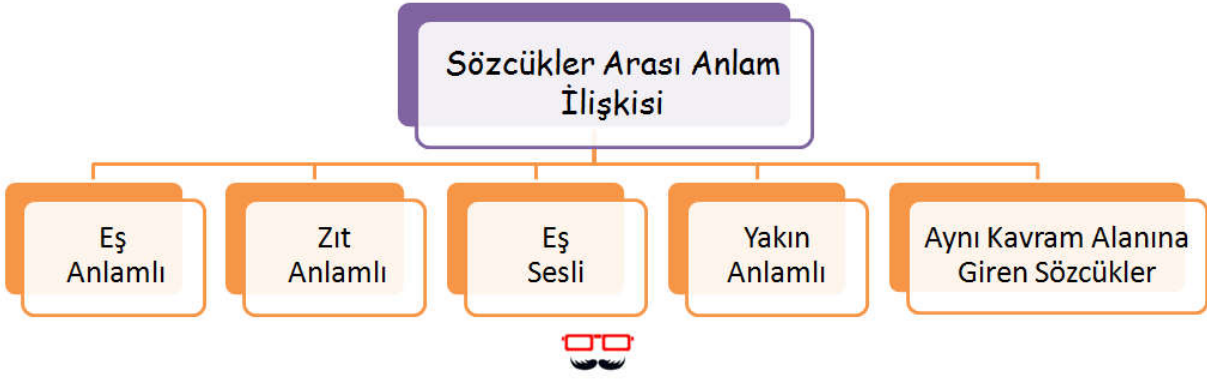
Düşünce, hürriyet, bağımsızlık, kavram, aşk, sevgi, nefret, ihanet, gönül, dostluk, arkadaşlık vb. gibi **maddesel olmayan** sözcükler örnek gösterilebilir.

- Soyut anlamı bir sözcük somut anlama gelecek şekilde kullanılabilir. Buna soyutlama denir.
- Soyutlama daha çok soyut kavramı kişileştirme yolu ile ona somut özellikler verilerek yapılır:

*"Uslan artık **deli gönül***

Bak gelip geçiyor ömür" - Zerrin Özer

- Somutlama benzetme yolu ile de yapılır:
"Bir milletin **şii**, devirler aşırı elden ele gezen bir **meşaledir**." Attila İlhan

Sözcükler Arası Anlam İlişkisi

7.Sınıf Sözcükte Anlam konusunun bir başka başlığı olan sözcükler arası anlam ilişkisinde, kelimelerin birbirleri arasında oluşturdukları anlam ilişkilerini inceleyeceğiz:

Eş Anılamlı Sözcükler

- Farklı sözcükler oldukları halde **aynı anlamda kullanılan** sözcükler arasında **eş anlamlılık ilişkisi** vardır.
- Bu kelimeler eş anlamlı olarak adlandırılır.

Ad-isim, sözcük-kelime, yaşlı-ihliyar, anı-hatıra, asır-yüzyıl,akıl-us, düşünce-fikir özgürlük-hürriyet vb. kelimeler eş anlamlı kelimelerdir.

Zıt Anılamlı Sözcükler

- Anıamları birbirine zıt, anıamları birbirinin **tam tersi** olan kelimeler arasında zıt anlamlılık ilişkisi vardır.
- Bu kelimeler zıt ya da **karşıt anlamlı** sözcükler olarak adlandırılır.

Ağır / hafif, aşağı / yukarı, büyük / küçük, düz / eğri, iyi / kötü, ileri / geri, ucuz / pahalı, zor / kolay vb. sözcükler karşıt anlamlı sözcüklerdir.

Yakın Anılamlı Sözcükler

- Bazı sözcükler tam olarak **aynı anlamı ifade etmese** de anıamları birbirine **yakın**dır.

Anlaşmak / uyuşmak, göndermek / yollamak, çalışmak / çabalamak / koşuşturmak, yola çıkmak / yola düşmek / yola koyulmak vb. sözcükler yakın anlamlıdır.

Eş Sesli Sözcükler

- Söylenişleri ve yazılışları **aynı** fakat **anlamları farklı** olan sözcüklerdir.

Toprak parçası olan **kara** ile bir renk olan **kara** sözcüğü gibi

Bir sayıyı ifade eden **yüz** ile çehre anlamına gelen **yüz** sözcüğü gibi.

Küçük dere anlamındaki **çay** ile içecek türü olan **çay** gibi.

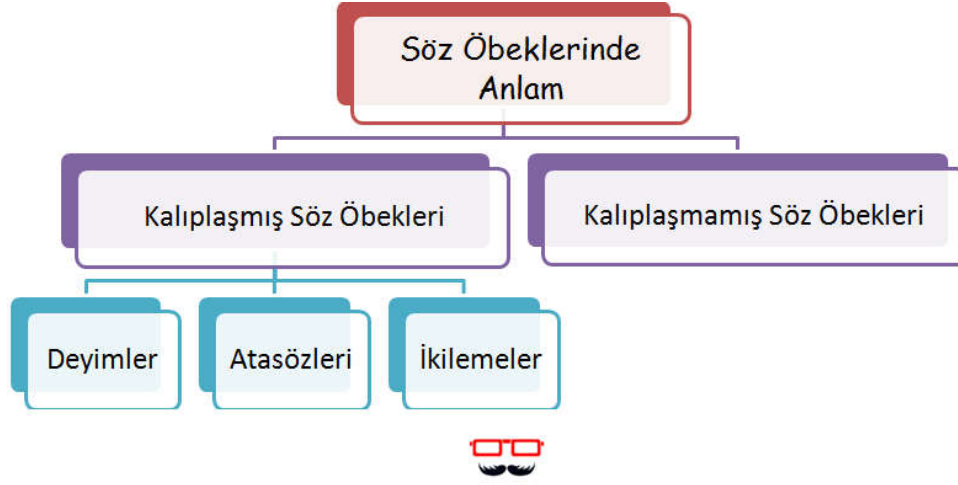
Aynı Kavram Alanına Giren Sözcükler

- Kavram alanı ifadesi varlıkların **ortak özelliklerini**, **cins ve türlerini** kapsayan, sınıflandıran bir ifadedir.
- Örneğin, **uçak, tren, otobüs, gemi, feribot, vapur, otomobil, bisiklet** kelimeleri "**taşıt**" kavram alanı içerisindedir.
- **Gemi, vapur, feribot, sal** kelimeleri de "**su üstü taşıtları**" kavram alanı içerisindedir.
- Bisiklet, kızak, kağı, at arabası ise "**motorsuz kara taşıtları**" kavram alanı içerisindedir.

Sözcüklerin aynı kavram alanında olup olmadıklarına, onların **ortak ve ya farklı** özelliklerine bakarak karar veririz.

Bu ortak özellikler çok **genel** de olabilir **özel** de olabilir. Örneğin, ağaç, maymun ve insan sözcüklerinin ortak özelliği "**canlı**" olmalarıdır.

Çam, meşe, kavak kelimelerinin ortak özelliği ise "**ağaç**" olmalarıdır.

7.Sınıf Sözcükte Anlam ana başlığı altında sadece sözcüklerin anlamları değil bir kaç sözcükten meydana gelen sözlerin yani söz öbeklerinin (söz gruplarının) de anlamları incelenir:

Kalıplaşmış Söz Öbekleri

Deyimler

- Gerçek anlamından farklı bir anlam taşıyan ve çekici bir anlatım özelliğine sahip olan kalıplaşmış söz öbeklerine deyim denir.
- Deyimler halkın ortak mirasıdır ve kalıplaşmış olduğundan değiştirilemez.
- Deyimlerdeki anlatım güzelliği deyimlerin mecaz anlamlı olmasındandır.
- Deyimler bir dildeki en önemli zenginliktir. Olayları ya da durumları kısa, özlü, net, kıvrakça ifade eden tabirlerdir.
- Deyimleri atasözünden ayıran özellik: Deyimlerin cümle niteliğinde olmamasıdır.

Abayı yakmak, aşağıdan almak, bağına taş basmak, buluttan nem kapmak, çileden çıkmak, dalga geçmek, el ele vermek, karşı gelmek, mercimeği fırına vermek, nalları dikmek, saman altından su yürütmek, üç buçuk atmak, yasak savmak, yüzgöz olmak, zılgıt vermek, göze girmek, gözden düşmek, kulağı delik, eli açık, tepesi atmak, gönül almak, göze gelmek, dile düşmek, küplere binmek vb.

Atasözleri

- Atasözü ya da atalar sözü, halkın ortak ürünü olan, halkın olaylar ve durumlar karşısında edindiği tecrübe ve gözleme dayalı, öğüt verici nitelikte özlü, kısa, çarpıcı kalıplaşmış cümlelerdir.
- Atasözleri, söz oyunlarına ve zengin bir anlatıma dayalı, gerçek anlamı dışında derin bir anlam taşıyan mecazlı sözlerdir.
- Atasözleri, kalıplaşmış olduğundan değiştirilemez.
- Deyimlerle birlikte atasözleri bir milletin geçmişten bugüne dünya görüşünü, felsefesini, olaylara bakış açısını gösteren binlerce yıllık birikimlerdir.
- Bu yüzden bir Türk atasözünü, Anadolu'da yaşayan Türk de Kazakistan'daki Türk de Kırgız da Türkmen de Azeri de bilir, kullanır. Bu yüzyılda kullanılan atasözü bundan bin yıl önce de var olduğu gibi bin yıl sonra da var olacaktır.

Âlet işler, el övünür. Ak akça kara gün içindir. Çalma elin kapısını, çalarlar kapını. Ağlamayan çocuğa meme vermezler. Güzele bakmak sevaptır. Eşek hoşaftan ne anlar denesini yer suyunu bırakır vb.

İkilemeler

- Anlamı pekiştirmek, anlatımı güçlendirmek için kalıplaşmış şekilde arka arkaya söylenen iki kelimedenden meydana gelen söz öbeklerine ikileme denir.
- İkilemeler oluşturulma şekillerine göre sınıflandırılabilir:
- Aynı sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: ağır ağır, yavaş yavaş, hızlı hızlı vb.

"Ama bu yeni şiir, yavaş yavaş yayılıp birçok kimse tarafından da tutulunca iş değişti." - O. V. Kanık

- Eş ya da yakın anlamlı sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: ses seda, yorgun argın, zarar ziyan, mutlu mesut, doğru dürüst, eş dost vb.

"Bak hele üzerinden ses seda uzaklaşır,
Düşerim gerilere, içyeden içyeden." - F. H. Dağlarca

- Karşıt anlamlı sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: aşağı yukarı, iyi kötü, ileri geri, acı tatlı, altı üstü vb.

"Her birimiz iyi kötü bir vitrin taşımaktayız göğüs kafesimizde." - E. Şafak

- Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: çoluk çocuk, eski püskü, yarım yamalak, yırtık pırtık, gelmek melmek vb.

"Kentler, büründüğümüz kıyafetler gibidir. Kimi zaman bol, dökümlü, zengin gösteren, kimi zaman eski püskü, gariban ama mağrur..." - A. Erdoğan

- Her ikisi de anlamsız sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: abur cumur, mırın kırın, paldır küldür vb.

Olumlu, verimli bir işe adayacağı zamanını, abur cubur işlere harcamak ağırlarına gider. - H. Taner

- Yansıma sözcüklerin tekrarı ile oluşanlar: şırıl şırıl, gıcır gıcır, gürül gürül, fokur fokur, cik cik, miyav miyav, pır pır vb.

"İdare lambası pır pır edip duruyordu sofadaki merdiven başında." - Ç. Altan

Yansıma sözcükler insanların doğada duyduğu sesleri taklit edip türettikleri sözcüklerdir.

Kalıplaşmamış Söz Öbekleri

- Sözcükte Anlam konusunun en önemli başlığı kalıplaşmamış söz öbekleridir.
- Çünkü bu söz öbeklerinin herkes tarafından **bilinen anlamları yoktur**.
- Bu söz öbeklerinin **anlamı kullanıldığı cümle ve metinden hareketle bulunur**.
- Kalıplaşmış söz öbekleri yani atasözleri, deyimler, ikilemeler nasıl anlatıma zenginlik katmak amacı ile kullanılıyorsa kalıplaşmamış söz grupları da aynı amaçla kullanılır.
- Amaç, **ifadeyi sanatsallaştırmak, zenginleştirmek, kuru bir ifade olmaktan çıkarmaktır**.
- Kalıplaşmamış söz öbekleri, mecaz, benzetme, kişileştirme, ad aktarması, deyim aktarması gibi birçok söz sanatı kullanılarak elde edilir.
- Ve bu sözleri elde etmek yazarın **yeteneğine, hayal ve ifade gücüne** bağlıdır.
- Zaten bu yüzden kalıplaşmamış diye adlandırılır.
- **Herkes güzel bir laf söyleyebilmek için** kalıplaşmamış söz öbekleri oluşturabilir!
- Kısacası kalıplaşmamış söz öbekleri, **edebiyat sanatının temelidir**, diyebiliriz.

Hadi öyleyse, bu sanatın inceliklerini inceleyelim ve nasıl bir şeymiş öğrenelim:

"Çocuklarımızı, **yüzyılımızın sevimsiz boyasıyla kapatılmış bir şehir** bekliyor."

Ne demek şimdi bu? Yazar burada ne demek istemiş? Niye yazar direk derdini söylemiyor da böyle süslü laflar ediyor. Çünkü bu bilgilendirici bir metin için yazılmış bir cümle değil, sanatsal bir zevk kaygısı ile kaleme alınmış ve okuyucusunu da bu yüzden etkiliyor.

Bu söz öbeği her okuyucu da aynı anlamı, aynı hissi uyandırmayabilir. Hepimiz farklı şeyler anlayabiliriz. Amaç da zaten biraz bu.

Peki yazarımız şunu demek istiyor olabilir mi:

Çocuklarımıza tek renk, koyu, çirkin şehirler bırakıyoruz. Peki bu şehirlerimizi boyayan çirkin renk, gri olabilir mi? Şehirler bu gri rengini beton yapılardan alabilir mi? Betonun rengi gri, peki doğanın rengi?

Yeşil. Öyleyse gelecekte çocuklarımızı, çağımızın çirkin rengi gri ile boyalı sevimsiz yani her yeri beton ve yeşilliğin yok edildiği çirkin bir şehir bekliyor olabilir mi?

Birkaç örnek daha, ne demek istenmiş bu cümlelerde, düşünme sırası sizde:

"**Çağın gerisinde kalmış** yazarların başarılı ve özgün eserler ortaya koymaları mümkün değildir."

"Onun eserlerini okuyan kişi, ne demek istediğini hemen anladı. **Tam bir dil cambazıydı** o."

"**Yazılarına yüreğini koymayan** bir sanatçı ne kadar uğraşırsa uğraşsın sesini kimseye duyuramayacaktır."

"Ne düşünürseniz düşünün, her durumda **kendi kafanız-la düşünün**."

"Yenilikçi bir kapak tasarımcısı olarak **kendini tekrar etmeyen tasarımlar**a odaklanmayı tercih ediyorum."

7.Sınıf Cümlede Anlam Konu Anlatımı

Bir düşünceyi, fikri, olguyu, işi, hareketi bir **yargı** halinde anlatan kelimeler topluluğuna **cümle** diyoruz.

Cümleyi oluşturmak için kelimelerin yan yana dizilmesi **yetersiz kalır**, bu kelimelerin bir yargıya **bağlanması şarttır**.

Örneğin, "bu kelimelerin bir yargıya bağlanması" söz öbeği "**şarttır**" yargısı olmadan tek başına **bir şey ifade etmez**.

Cümlede anlam konusu da işte bu yargıların **kişisel** olup olmasına, bir **koşula**, **sebebe**, **amaca** bağlı olup olmasına, **benzer yargılar** olup olmasına; yargının **ifade ettiği anlama** ve yargının **taşıdığı duyguya** göre **şekillenir ve sınıflandırılır**.

7.Sınıf Cümlede Anlam Konusu **Anlatımına Göre Cümleler, Cümleler Arası Anlam İlişkisi ve Cümleye Hakim Olan Duygu** başlıklarından oluşur.

7. Sınıf Cümlede Anlam		
Anlatımına Göre Cümleler	Cümleler Arası Anlam İlişkisi	Cümleye Hakim Olan Duygu
Öznel Anlatım	Amaç Sonuç	Sitem
Nesnel Anlatım	Sebep Sonuç	Özlem
	Koşul Sonuç	Üzülme
	Yakın Anlamlılık	Pıçmanlık
	Zıt Anlamlılık	Beklenti
	Örtülü Anlam	Şagırma
		Ön Yargı
		Küçümseme

Anlatımına Göre Cümleler

Cümle kurarken ifade ettiğimiz bazı yargılar **tamamen şahsi yorumlarımızdan** oluşurken bazıları ise **kişiden kişiye değişmeyen, genel geçer** yargılardır.

Öznel Anlatım

- Söyleyenin **kişisel görüşlerini, beğenilerini, duygularını** vb. ifade eden anlatımdır.
- Bu yüzden öznel yargılı cümleler **kanıtlanamaz ve ölçülemez.**
- **Kurmaca, sanatsal metinler öznel cümleler**den oluşan öznel bir anlatımla yazılır.

"Ne kadınlar sevdim zaten yoktular / Böyle bir sevmek **görülmemiştir**" -A. İlhan

"Bilirsiniz ki ben, politika işlerinden **hiç hoşlanmam.**" -B. Felek

"Biz çocuklar evimizi **çok beğendik.**" -A. Kutlu

"Şu kadın milletinin kıskançlığının **hiç sonu yok.**" -A. Midhat

"Kitap ve gazete yayımı işi bizim **can davamızdır.**" -R. N. Güntekin

Nesnel Anlatım

- Söyleyenin kişisel duygu ve görüşlerini **ifade etmeyen, genel geçer, herkese göre aynı olan, kişiden kişiye değişmeyen** yargıların olduğu anlatımdır.
- Bu yüzden nesnel yargılar, **kanıtlanabilir ve ölçülebilir.**
- **Bilgilendirici, öğretici** metinler **nesnel cümleler**den oluşan nesnel bir anlatımla yazılır.

"Sosyal ve bilimsel konuda araştırmalar, makaleler yayımlar." -A. Kutlu

"12.yüzyılda insanlar bizim ülkemize Türkiye demekteydi." -İ. Ortaylı

"1919 yılı Mayısının 19'uncu günü Samsun'a çıktım." -M. K. Atatürk

"Ertesi gün, tarih imtihanı vardı." -Y. Z. Ortaç

"Vakit kuşluğu aşmış, öğleye geliyordu." -N. Cumalı

Cümleler Arası Anlam İlişkisi

Sebep - Sonuç İlişkisi

- Yargının gerçekleşmesi bir nedene (sebebe) bağlıdır.
- Yani sebep - sonuç cümlelerinde yargı bir sebep yüzünden gerçekleşmiştir.

"Çok az lakırtı söylediği için sevdiği arkadaşları bile kendisini iyice anlayamamışlardı." - Ö. Seyfettin

"Ona ilk hitap eden adam olduğu için ona yüreğini açmak ihtiyacını duyuyordu." -Y. K. Karaosmanoğlu

"Kimseleri beğenmediğinden çok geç evlendi." -E. Şafak

"Karıkoca bu kuzu yüzünden güzel bir kavga ettiler." - Ö. Seyfettin

"Sonunda biz bu hareketimizden ötürü on bir ay hapse mahkûm olduk." -S. F. Abasıyanık

Amaç - Sonuç İlişkisi

- Yargının gerçekleşmesi bir amaca bağlıdır.
- Yani amaç - sonuç cümlelerine yargı bir amaç için, bir amaç uğruna gerçekleşmiştir.

"Bu ikramın sebebini anlamak için telaşsız bekledi." -N. Hikmet

"Bu genç şairin dostluğunu kazanmak için hiçbir külfete katlanmadım." -M. Ş. Esendal

"Define bulmak uğruna kazmadıkları mezar kalmadı."

"Bu imtihanı geçmek için gecesini gündüzüne katıp çalıştı."

"Konya'ya gitmek üzere evden iki saat evvel ayrılmıştı."

- Amaç - sonuç ile sebep - sonuç cümleleri sıkça birbirine karıştırabilir. Sebepler, nedenler genellikle gerçekleşmiş; amaçlar ise genellikle henüz gerçekleşmemiştir.
- Amaç, ulaşmak istenilen bir hedefi ifade eder. Sebep, bir şeyin olmasına yol açan şeydir. Örneğin, "Düşmemek için yavaş yürüyor." cümlesinde yürüyenin hedefi, amacı düşmemektir.
- "Düştüğü için hızlı yürüyemiyor." cümlesinde yürüyenin hızlı yürüyememesine yol açan durum düşmektir. Yere düşmek gibi bir amacı yoktur.

Koşul - Sonuç İlişkisi

- Yargının gerçekleşmesi bir koşula bağlıdır.
- Yani **koşul - sonuç cümleleri**nde yargının gerçekleşmesi için bir koşul (şart) vardır.

"**Görseniz** bu genci çok **beğenirsiniz.**" -M. Ş. Esendal

"Rahmi bu dileklerin **içten olduğuna inansa teşekkür edecek**" -T. Buğra

"**Doğru yürüse** kerpiçliğe **varacaktı.**" -T. Buğra

"**Verdiği haberi duysa** ne kadar **sevinirdi** şuradaki güzel Rus Hanım" - K. Tahir

"**En geç haftaya teslim etmek üzere** bu kitabı **alabilirsin.**"

"**Ondan uzaklaşmadıkça** emeklerinin hepsi **boşa gidecek.**

Örtülü Anlam

- Bir cümlenin ifade ettiği **asıl yargı dışında**, cümleden hareketle ulaşılabilen **diğer anlamlara, bilgilere** örtülü anlam adı verilir.
- **Örtülü anlamlar** bize **cümleden çıkarabilecek diğer yargıları** verir.

"Ödünç verdiğim son kitabı **da** kaybetmişti."

Bu cümlede, "**daha önce verdiği kitapları da kaybettiği**" yargısına ulaşılabilir.

"O korkunç kazadan sonra **yalnızca** onunla konuşuyor."

Bu cümlede, "kazadan sonra **diğerleri ile konuşmadığı**" ve **kazadan önce konuşmak ilgili bir sorunu olmadığı**" yargılarına ulaşılabilir.

Yakın Anlamlılık

- Türkçede bir yargıyı **farklı farklı şekillerde** ifade edebiliriz.
- **Aynı şeyi, benzer konuyu ifade eden cümleler arasında yakın anlamlılık** ilişkisi vardır.

"Hayatta her şey istediğimiz gibi olsaydı hayal kurmaya ihtiyaç duymazdık."

"Hayatımızdaki zorluklar hayal kurmamıza neden olur."

Bu iki cümle birbiri ile **yakın anlamlıdır**. İki cümlede de **hemen hemen aynı şey farklı ifadelerle** anlatılmaktadır.

"Kırılan bir eşyayı tamir etmek mümkündür ama eşyanın üzerinde yine de bir iz kalır."

"Kalp kırmamaya çalışmak özür dilemekten daha kıymetlidir."

Bu iki cümle birbirinden **farklı şekilde** **hemen hemen aynı şeyi ifade** eder. Bu iki cümle birbiri ile **yakın anlamlıdır**.

"Bir eleştirmenin görevi yazarın yaşamı üzerinde değil eserleri üzerinde yorum yapmaktır."

"Eleştirmenler eser sahiplerinin yaşamlarını eserlerden daha çok önemser oldu."

Bu iki cümlede **aynı konu farklı bakış açıları** ile ifade edilmiştir.

Zıt (Çelişen) Anlamlılık

- Aynı ya da benzer konuları ifade etmeyen, **birbirinin tam tersi yargılarda bulunan cümleler birbiri ile çelişir**.

"Zaman her şeyi değiştirir ama eski dostları asla."

"Zamanın karşısında hiçbir şey aynı kalmaz, dostluklar bile."

Bu iki cümlede **birbiri ile tam tersi** yargılar bulunmaktadır.

"Bir insan geçmişe nasıl özlem duymaz? Ancak hafızasını yitirirse belki."

"Geçmişin nesini özler ki insan? Ancak geleceğin güzelliklerini göremeyecek kadar kör olmalı."

Bu iki cümlede birbiri ile **tam tersi** fikirler savunulmaktadır. Bu cümleler birbiri ile **çelişir**.

"Ağaç yaşken eğilir."

"İnsanlar orta yaşlarına gelmeden, doğru dürüst bir şeyi öğrenemiyor."

"Bir yazar olayları tüm nesnelliği ile anlatabiliyorsa iyi bir yazardır."

"İyi yazar, olanı biteni tüm gerçekliği ile değil biraz da abartarak anlatmalıdır."

Bu cümlelerde **birbiri ile tam tersi** fikirler savunulmaktadır.

Cümleye Hakim Olan Duygu

Sitem Cümlesi

- Bir kimseye yaptığı davranıştan ya da söylediği sözden dolayı kırıldığımızı bildiren cümlelerdir.

"Her şeyi anlarım da beni nasıl diğerleri ile bir tutarsın."

"Verdiğim emeklerin hiç mi önemi yoktu?"

"En azından bir telefon etseydin."

- Yakınma ile sitem aynı şey değildir. Yakınmak, bir şeyden duyulan rahatsızlığı dile getirmek, bir şeyden şikayet etmektir.

"Güzelim ormanları köprü uğruna kesip biçtiler."

Özlem Cümlesi

- Yaşanılan anlara, olaylara, kişilere, yerlere vb.lerine duyulan hasret duygusun hakim olduğu cümlelerdir.

"Nerede o eski bayramlar?"

"Burnumda tütüyor memleketim."

"Çocukken sokaklarda oynadığımız oyunları özleyorum."

"Almanya'ya giden er tren bana babamı hatırlatıyor."

- Özlem cümlelerine tekrar yaşamak, tekrar kavuşmak anlamı hakimdir.

Üzülme (Üzüntü) Cümlesi

- Bir kişi, olay ya da durum karşısında üzüntünün dile getirildiği cümlelerdir.
- Olması istenilmeyen şeyler karşısında duyduğumuz hissi ifade eder.

"Gencecik çocuk nasıl da eridi bitti."

"Keşke aramızda böyle bir olay hiç yaşanmamış olsaydı."

"Kaç yıldır bir devlet dairesinde iş bulmaya uğraşıyor, garibim."

- Başkalarına karşı üzüntü duyarız. Kendi yaptığımız işlerden dolayı duyduğumuz üzüntüye ise pişmanlık denir

Pişmanlık Cümlesi

- Bir kişinin kendi yaptığı işten dolayı duyduğu üzüntüyü ifade eden cümlelerdir.

"Neden bu kadar kötü davrandım, biraz daha anlayışlı olabilirdim."

"Asla onun yanına gitmemeliydim."

- Yapmadığımız bir işten dolayı duyduğumuz üzüntüye, kendimize kızmamıza ise hayıflanma denir:

"Neden onun yanında olamadım ki!"

"Dersi dinleseydim şimdi bu kadar çalışmak zorunda kalmazdım."

Beklenti Cümlesi

- Gerçekleşmesi umulan durumları ifade eden cümlelerdir.

"Bunca olaydan sonra bir daha benimle konuşmaya cesaret edemez diye umuyorum."

"Emeğimizin karşılığını bu yıl fazlasıyla alacağız, inşaallah."

- Beklentilerimiz gerçekleşmediği zaman, buna gerçekleşmemiş beklenti deriz.

"Bu yıl öğrencilerin daha başarılı olacağını umuyorduk."

Şaşırma Cümlesi

- Beklenilmeyen bir durum karşısında verilen tepkiyi belirten cümlelerdir.
- Hayret etme, hayretler içinde kalma anlamı vardır.

"Ne demek, artık okula gitmeyeceğim!"

"Aman Allah'ım, doğru mu bu söylediklerin?"

"Gerçekten ona aşık olduğunu pat diye mi söyledin?"

"Böyle bir şeyi nasıl yapar, hala aklım almıyor."

Ön Yargı Cümlesi

- Bir kişi ya da bir şeyle ilgili peşin hükümlü yargıları ifade eden cümlelerdir.
- Önceden, daha gerçekleşmemiş şeylere kesin gözü ile bakma anlamı vardır.

"Sen hiçbir zaman başarılı olamazsın."

"Bu partiden bu ülkeye hayır gelmez, kazansalar da hükümet kuramazlar."

- Ön yargılar olumsuz olmak zorunda değildir, olumlu peşin hükümler de verebiliriz:

"Kesinlikle bu yarış o kazanır."

"Bu yıl en çok satanlar listesinde bu kitap birinci olacaktır."

Küümseme Cümlesi

- o Bir kişi ya da bir şeyi hafife alma, küçük görme, yakıştıramama anlamı olan cümlelerdir.

"Böyle birinin bu davette ne işi var?"

"Şuna bak, kendini ne sanıyor ki bu?"

"Beyefendiye bak sen, adam olmuş da karşılık veriyor."

"Akli sıra yazdıklarını bastırıp yazar olacak."

"Sana mı kaldı koskoca devletin işini beğenmemek?"

"Neymiş, onun da söz söyleme hakkı varmışmış."

birinci olacaktır."

[7. Sınıf Cümlede Anlam Kazanım Testini PDF olarak indirmek için tıklayınız. \(MEB 2015-2016\)](#)

[7. Sınıf Cümlede Anlam Kazanım Testini PDF olarak indirmek için tıklayınız. \(MEB 2016-2017\)](#)

[7. Sınıf Türkçe Beceri Temelli Testleri İndirmek için Tıklayınız.](#)

[7. Sınıf Türkçe Kazanım Testlerini İndirmek İçin Tıklayınız.](#)

[7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı PDF Olarak İndirmek İçin Tıklayınız. \(Özgün\)](#)

[7.Sınıf Türkçe Konu Anlatımları için Tıklayınız.](#)

ANLATIM BİÇİMLERİ VE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Anlatım Biçimleri

1. Açıklayıcı Anlatım (Açıklama)
2. Öyküleyici Anlatım (Öyküleme)
3. Betimleyici Anlatım (Betimleme)
4. Tartışmacı Anlatım (Tartışma)

Düşünceyi Geliştirme yolları

1. Tanımlama
2. Örnekleme
3. Benzetme
4. Karşılaştırma
5. Tanık Gösterme
6. Sayısal Verilerden Yararlanma

Anlatmak istediklerimizi, eksiksiz ve etkili bir biçimde anlatmak için düşünceyi geliştirme yollarını kullanırız.

ANLATIM BİÇİMLERİ (TEKNİKLERİ)

Yazarın duygu veya düşüncelerini ya da bir olayı anlatırken kullandığı yöntemlerdir..

1. AÇIKLAYICI ANLATIM (AÇIKLAMA)

Bilgi vermek amacı ile oluşturulan yazılarda kullanılan anlatım tekniğidir. Bu tür yazılarda amaç okuyucuyu bilgilendirmek, ona bir şeyler öğretmek olduğu için anlaşılır bir dil kullanılır. Açıklayıcı anlatımda yazar, duygularına yer vermez, nesnel bir anlatım hakimdir.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu edebiyatımızın önde gelen sanatçılarından biridir. Roman, hikâye, anı gibi değişik alanlarda eserler vermiş olan sanatçı daha çok romanları ile tanınmaktadır. Romanlarında önceleri kişisel konuları işleyen sanatçı daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir.

2. ÖYKÜLEYİCİ ANLATIM (ÖYKÜLEME)

Tasarlanmış veya yaşanmış bir olayın başkalarına sözle ya da yazıyla anlatıldığı anlatım biçimine öyküleme (hikâye etme) denir.

Öykülemede ise zaman akış halindedir ve olaylar bu akış içinde verilir. Buna fotoğraf ve film örneğini verebiliriz: Fotoğrafta zaman, olay ve varlıklar donmuş durumdadır. İşte betimleme bu donmuş durumun sözcüklere dökülmüş şeklidir. Oysa filmde zaman, olay ve varlıklar hareket halindedir, işte öyküleme de belli bir zaman aralığında geçen olayları anlatan film gibidir.

Derse geç kalmıştım. Hemen bir taksi tuttum. Taksici beni derse yetiştirmek için biraz hızlı sürdü. Önümüzde giden araç ani fren yapınca ona arkadan çarptık. Bereket, taksici hemen frene basmıştı da çarpışma hafif oldu. Tabii ben de derse yetişemedim.

3. BETİMLEYİCİ ANLATIM (BETİMLEME - TASVİR ETME)

Varlıkların okuyucunun gözünde, zihninde canlanacak şekilde ayırt edici nitelikleriyle resim çizer gibi anlatılmasına betimleyici anlatım (tasvir etme) denir. Betimlemede gözlem esastır

Başımızın üstünde her zaman yeşil, iğne yapraklı dallardan örülü bir çatı var. Dallar öylesine sık ki, güneş ışığı aşağıya süzülüyor bile. Ormanın içine doğru kilometrelerce uzayıp giden toprak bir yol var.

4. TARTIŞMA (TARTIŞMACI ANLATIM)

Yazarın kendi doğrularına okuyucuyu inandırmak, onu kendi gibi düşündürmek için kullandığı anlatım tekniğine tartışma denir. Amaç kendi düşüncesini savunmak, varsa yanlış düşünceleri çürütmek olduğundan yazar, düşüncelerini sanki karşısında okuyucu varmış da onunla konuşuyormuş gibi ele alır. Bu yöntemde önce eleştirilecek olan düşünce verilir. Yazar, kendi düşüncesinin doğruluğunu, eleştirdiği düşüncenin ise yanlışlığını savunur.

Bazı bilim adamları yanlış, anlaşılabilir bir Türkçe ile yazıyorlar. Üstelik bunlar, edebiyatçı olmadıklarını ileri sürerek, hoş görülmelerini de istiyorlar. Ama bu, mazeret olamaz. Çünkü bizim onlardan istediğimiz; duygu ve düşüncelerini düzgün bir dille yazmalarınıdır. Bunun için de sanatçı olmaya gerek yoktur. Her insan ana dilini hatasız kullanacak ölçüde bilmelidir bence.

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Parçada anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek, okuyucuyu etkilemek, onun ilgisini çekmek gibi amaçlarla bu dört anlatım biçimine ek olarak bazı yardımcı yöntemler de kullanılabilir. Düşünceyi geliştirme yöntemlerinden, yukarıda gördüğümüz dört temel anlatımın (açıklama, tartışma, betimleme, öyküleme) birinin içinde yararlanılabileceği gibi bu yöntemlerden herhangi biri parçanın anlatımında hâkim konumda da olabilir.

1. TANIMLAMA

Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanmasına tanımlama denir. Genelde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerinde tanımlamadan yararlanır. Tanım, “Bu nedir?” sorusuna cevap verir.

Destanlar, tarihten önce ve tarihin başlangıcı sırasında bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları; doğa, evren ve toplum olayları hakkında düşündüklerini ve bunlar karşısında aldığı vaziyetleri anlatan din ve kahramanlık hikâyeleridir.

Parçada açıklayıcı anlatım tekniği kullanılarak destanlar hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu yapılırken ilk cümlede “Destan nedir?” sorusuna cevap olacak şekilde tanımlamadan yararlanılmıştır.

2. ÖRNEKLEME

Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örneklendirme denir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır.

Günümüzde turizmle kalkınan birçok ülke vardır. Sözelimi İspanya yılda 7-8 milyar dolar net turizm geliri elde eder.

3. BENZETME

Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaya benzetme denir.

“Birikimsiz yazarlık saman alevi gibidir. Saman alevi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz yazarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler.”

4. KARŞILAŞTIRMA

Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılan anlatım yoluna karşılaştırma denir.

Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma kalıcı. Konuşma anlaktır, yazma sonsuz. Yazıya geçirilen her şey olduğu gibi korunur. Konuşma ise saman alevi gibi söylendiği anda yitip gider.”

Bu parçada “konuşma” ile “yazma” karşılaştırılmış, yazmanın konuşmadan üstün olduğu belirtilmiştir.

5. TANIK GÖSTERME

Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna okuyucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasına tanık gösterme denir.

Kişinin sadece ismini yazıda kullanmak, tanık gösterme için yeterli değildir. Bu, örneklendirme olur. Tanık göstermede önemli olan, kişinin sözünü destekleyici olarak kullanmaktır. Önce yazar kendi görüşünü verir. Daha sonra bu görüşü kanıtlamak, inandırıcılığı artırmak için, o alanda tanınmış bir kişiden söz edip, o kişinin sözlerine yer verilir.

Gökyüzüne hakim olanlar, dünyaya hakim olurlar. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün "İstikbal göklerde dir." Sözü ne de güzel bir sözdür.

6. SAYISAL VERİLERDEN YARARLANMA

Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

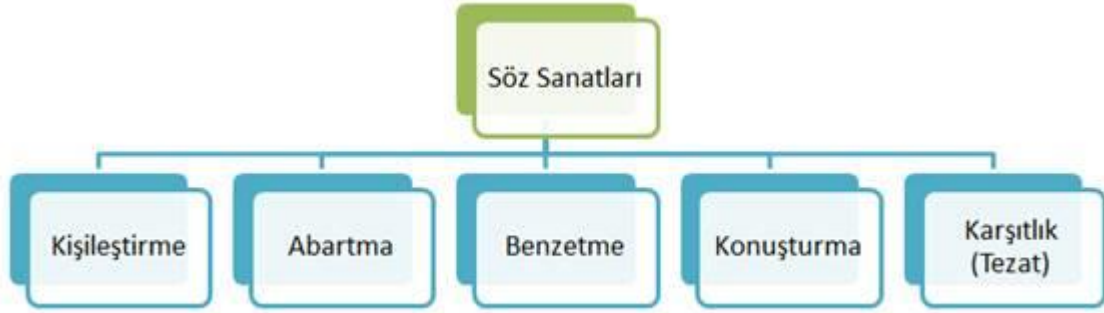
Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ormanlar olmasaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 m² ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam ormanı ise 30-40 ton tozu hüp diye emebilir ve havadaki zehirli gazları da filtre eder.

7.Sınıf Söz Sanatları PDF - 7. Sınıf Söz Sanatları Konu Anlatımı PDF

Söz sanatları, **sözün etkisini arttırmak için kullanılır**. Hem günlük dilde hem edebiyat dilinde sözün etkileyici olması önemlidir. Söz sanatları sözü temel anlamdan çıkartıp mecazlı söyleyişe çevirir.

Edebi metinlerde bir çok söz sanatı kullanılsa da bizim şimdilik şu dört söz sanatını bilmemiz yeterlidir:

Kişileştirme

İnsan dışındaki varlıklara insani özellik yani kişilik verme sanatıdır. İnsan olmayan bir varlığa normalde yapamayacağı bir şeyi yaptırmak, ona kişilik vermektir.

"haliç'te **bir vapuru vurdular** dört kişi demirlemişti **eli kolu bağlıydı ağlıyordu**"

(Attila İlhan)

Bu örnekte vapur sanki bir insan gibi anlatılıyor, insan gibi vuruluyor, eli kolu bağlanıyor, ağlıyor.

"**ağacın biri** bulvarda **ölüyordu** şehrin camları **kaygısız gülüyordu**"

(Attila İlhan)

"Bütün **kusurumu toprak gizliyor**
Melhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yarım **kara topraktır**"

(Aşık Veysel)

"Öte yakadaki **yaz, pilisini pirtisini yeni toplamış, bir kenara, oldukça mahzun bir göçmen gibi oturmuştu.**"

(Sait Faik Abasıyanık)

"Ağaç, **çok sevdi çocuğu...**
Öperdi altın saçlarından
Dudakları olaydı!"

(Arif Nihat Asya)

Konuşturma

İnsan dışındaki varlıkları konuşturma sanatıdır. İnsan dışındaki varlıkların ağzından söz söylenerek, onlara söz syleterek konuşturma yapılır.

Deniz güldü halime,
Bir avu su verdi elime,
"Bitirse göz yaşın al." dedi,
"Doldur tekrar yerine."

(Dario Moreno)

Yukarıdaki dörtlükte denize syletilen **söz**, konuşturma sanatı kullanıldığını gösterir.

Konuşturma sanatı çoğunlukla kişileştirme sanatı ile birlikte kullanılır. nk insan dışı varlığın konuşabilmesi iin kişilik kazanması gerekir.

"Hoşa kal" dedi tilki, "Yolum biraz uzunca,
Kutlarınız bu barışı yeniden buluşunca."

(La Fontaine)

"Dedi, söyledi." gibi ifadeler ile başkasının sözünü aktarmak dışında insan dışındaki bir varlık kendi ağzından da konuşturabilir, kendini anlatabilir:

"Kk bir eşmeyim yurdumun,
Unutulmuş bir dağında,
Hi kesilmeyecek suyum,
Yıldızların aydınlığında."

(Cahit Külebi)

"bir ayrık otuyam,
kökü olmayan, sevilmeyen.
sarmaşık olmaya özenen;
ylece bir ot işte..."

"Ağlar sessizce konuşuyordu." rneğinde konuşturma sanatı yoktur, sadece kişileştirme vardır. Konuşturma sanatı var diyebilmemiz iin **söylenilen sözünü** metinde yer alması gerekir.

Abartma

Abartma sanatı, bir durumu gerçekte olduğundan daha önemli göstermek için yapılır. Abartmadan söz edebilmemiz için gerçeğin mantık sınırlarına sığmayacak şekilde büyütülmesi gerekir.

"Bir ah çeksem **dağı taşı eritir**,
Gözüm yaşı **değirmeni yürütür**."

(Karacaoğlan)

"Sana **dar gelmeyecek makberi** kimler kazsın?
"Gömelim gel seni tarihe" desem **sığmazsın**."

(Mehmet Akif Ersoy)

"Ben derdimi döksem gülşen başına
Bülbüller ah çeker gül ağlar bana"

(Anonim Türkü)

"Vay bana vaylar bana
Su vermez çaylar bana
Gitti yarım gelmedi
Yıl oldu aylar bana"

(Neşat Ertaş)

"Senin için **dağları deler**, yol açarım yâr
Senin için **denizleri kuruturum** yâr"

Benzetme

Benzetme sanatı bir şeyin niteliğini daha etkili anlatmak için kullanılır. Bir şeyin özelliğini anlatmak için o özelliği taşıyan başka bir şey örnek olarak gösterilir.

"İçerimde hicranlardan bir nehir akar.
Karların da lambam gibi rengi sarıdır."

(Sabahattin Ali)

Yukarıdaki şiirde şair karların rengini söylemek için başka bir nesnenin rengini örnek göstermiş, bu sayede karın rengini bir lambanın sarılığına benzetmiştir.

"Gökteki yıldızlar kadar sayısız
Ah yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları"

(Yavuz Bülent Bakiler)

Yukarıdaki şiirde şair kimsesiz ve yoksul çocukların sayısını daha etkili söylemek için gökte bulunan yıldızların sayısını örnek göstermiş, bu sayede kimsesiz ve yoksul çocukların sayısını yıldızların sayılamayacak kadar çok oluşuna benzetmiştir.

Benzetmede benzeyen, benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı olmak üzere dört öge bulunur:

"Yurdumun kimsesiz ve yoksul çocukları gökteki yıldızlar kadar sayısız."
benzeyen benzetilen edat yön

"Karların da rengi lambam gibi sarıdır."
benzeyen benzetilen edat yön

Her benzetme de bu dört ögenin de olması şart değildir. Bazen yalnızca benzeyen ve benzetilen söylenir. Okuyucu benzetme yönünü, yani nesnenin özelliğini kendi bulur:

"Ağaç, çok sevdi çocuğu...
Öperdi altın saçlarından
Dudakları olaydı!"

Bu şiirde şair benzetme edatını ve benzetme yönünü kullanmadığı halde,

"Öperdi altın saçlarından." cümlesinde saçların renginin altın gibi sarı olduğu okuyucu tarafından anlaşılır.

"Çocuğun elinde balta,
Önünde dağ gibi odun."

(Ahmet Efe)

Bu şiirde ise şair benzetme yönünü söylememiş lakin okuyucu odunların dağ gibi yüksek olduğunu anlayabilir.

Karşıtlık (Tezat)

Karşıtlık, zıt anlamlı sözcüklerin veya kavramların bir arada kullanılması yolu ile karşıtlık sanatı yapılır. **Karşıtlık sanatı deyince aklımıza sadece iki zıt anlamlı sözcük gelmemelidir.**

"Neden böyle **düşman görünüyorsunuz**

Yıllar yılı **dost bildiğim aynalar**" (Cahit Sıtkı Tarancı)

Yukarıdaki örnekte, dost ve düşman sözcükleri birbiri ile zıt sözcüklerdir ve **aynı zamanda şairin dost olarak andığı aynalar, şimdi ona düşman gibi görünmektedir.** Kısaca, **anlamsal olarak da bir karşıtlık söz konusudur.**

"Kendinle baş başa yaşamak istersen

Pırıl pırıl yanan karanlıklara dal"

Bu örnekte ise birbiri ile **zıt anlamlı hiçbir sözcük kullanılmamıştır fakat karanlık kavramı ile pırıl pırıl yanmak eylemi arasında bir tuhafılık, zıtlık, karşıtlık** vardır. Karanlıklar pırıl pırıl yanıp ışık veremezler.

7.SINIF FİLLER KONU ANLATIMI

Fiiller konusunu anlayabilmek için öncelikle **fiil ile isim arasındaki farkları** bilmek gerekir.

İsimler

- İsimler, canlı ya da cansız varlıkları, yerleri, kavramlara verilen adlardır.
- İsimleri **çevremizdeki her şeyin adı olarak görev yapan sözcükler** şeklinde niteleyebiliriz.
- Eşya, araba, motor, aşk, sevgi, düşünce, ders, sınav, defter, kitap vb, gibi.

Fiiller

- Fiiller ise çevremizdeki canlı cansız varlıkların, nesnelerin yaptıkları hareketlere, işlerine, durumlarına verilen adlardır.
- **Yaptığımız hareketler, işler birer fiil** ya da diğer adı ile **eylem**dir.
- Konuşmak, yazmak, yürümek, anlatmak, durmak, çalışmak, dinlemek vb. gibi.

Fiiller tek başlarına ifade edilirken **-mek / -mak eki** ile birlikte söylenir. Bu eke **mastar eki**, fiilin bu şekline de **fiilin mastar hali** denir. Yazmak, vermek gibi.

İsimler bu mastar ekini alamazlar. Bu yüzden cümle içerisinde bir sözcüğün isim mi fiil mi olduğunu anlamakta zorlanırsak, **sözcüğün köküne -mek / -mak eki** getirerek isim mi fiil mi olduğunu anlayabiliriz.

"Bugün eve geldim." cümlesinde "**eve**" sözcüğünün kökünü "**evmek**" şeklinde telafuz edemezken "**geldim**" sözcüğünün kökünü "**gelmek**" şeklinde söyleyebiliriz ve "geldim" sözcüğünün **fiil olduğunu** kolaylıkla fark edebiliriz.

Fiiller bir işi, bir durumu ya da oluşu anlatan sözcüklerdir. Özetle fiiller, yaptığımız iş, oluş ve hareketlerin isimleridir.

Bu sebeple fiillerin anlam özelliklerini de üçe ayırırız ve bir fiilin hangi anlam özelliğini verdiğini kolayca tespit edebiliriz.

İş Fiilleri

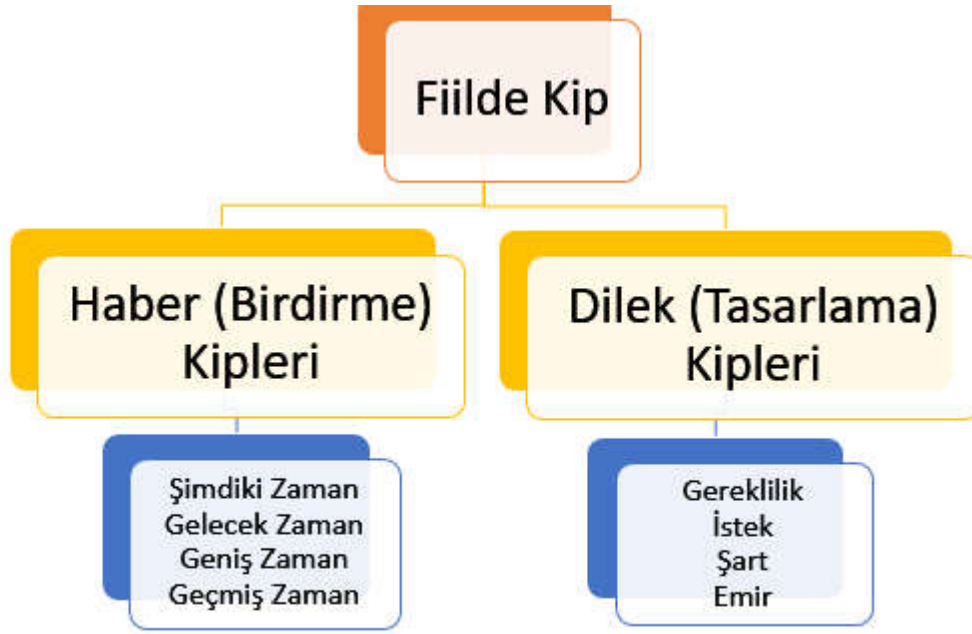
- Yaptığımız bir işi anlatır.
- Bu işi yapan bir kişi, varlık yani özne vardır.
- Öznenin yaptığı işten etkilenen bir nesne vardır.
- "Örneğin kır(mak) fiili bir iş fiilidir, kır(mak) fiilini yapan birisi olduğu gibi kır(mak) işini yapan kişinin kıldığı bir nesne de vardır. ("Camı kırdı." gibi.)
- İş fiillerine kılış fiilleri de denir.
- Yaz(mak), al(mak), taşı(mak) vb. gibi
- Bir fiilin başına "onu" sözcüğünü ekleyerek iş fiili olup olmadığını kolaylıkla anlayabiliriz.
- Onu yaz(mak), onu al(mak), onu taşı(mak) diyemediğimiz için bunlar iş fiilidir.

Durum Fiilleri

- Kişilerin, varlıkların içinde bulunduğu durumu anlatır.
- Durum fiilini gerçekleştiren bir kişi, varlık vardır.
- Fakat bu durumdan etkilenen bir nesne yoktur.
- Örneğin gül(mek) fiili bir durum fiilidir, gül(mek) fiilini yapan biri vardır ama bu fiili yaptığında sadece kendisi etkilenir, başka bir nesneyi, varlığı etkilemez. ("Ahmet güldü." gibi)
- Uyu(mak), dinlen(mek), otur(mak) vb. gibi.
- Bir fiilin başına "onu" sözcüğünü ekleyerek durum fiili olup olmadığını kolaylıkla anlayabiliriz.
- Onu uyu(mak), onu dinlen(mek), onu otur(mak) diyemediğimiz için bunlar durum fiilidir.

Oluş Fiilleri

- Kişilerde, varlıklarda kendiliğinden değişen, kendiliğinden gerçekleşen olayları anlatır.
- Fiili yapan kişi, varlık, özne kendi iradesini kullanamaz.
- Oluş fiilleri, gerçekleşmesi belirli bir süreye, zamana gerekli olan fiillerdir.
- Örneğin yaşlan(mak) fiili bir oluş fiilidir ama yaşlanan kişi bu fiili isteyerek gerçekleştirmez ve yaşlanmak için belirli bir süre gereklidir, hemen yaşlanılmaz.
- Uza(mak), büyü(mek), sol(mak) gibi.
- Bir fiilin oluş fiili anlamının kolay yolu fiili hemen yapıp yapamayacağımızı kontrol etmektir.
- Hemen oturabiliriz ama hemen büyüyemeyiz.

Bir fiilin -mek / -mak eki ile yazılmış haline o fiilin **mastar hali** dendiğini belirtmiştik. Fiiller cümle içerisinde **mastar hali ile kullanılmazlar**. Fiiller, köklerine gelen eklerle birlikte kullanılır. Bu eklerden biri de kip eklerdir. Fiil kipleri **haber ve dilek kipleri** olmak üzere ikiye ayrılır.

Haber Kipleri

- Haber kipleri, eklendikleri fiilin **zamanını** bildirir.
- Fiilin **geçmişte** mi, **gelecekte** mi, **şimdi** mi ya da **her zaman** mı yapıldığı hakkında bilgi verir.
- Bu yüzden haber kiplerini oluşturan ekler dörde ayrılır:
- Şimdi Zaman (-yor, -makta)
- Gelecek Zaman (-ecek, olacak)
- Geniş Zaman (-r)
- Geçmiş Zaman (-miş ve -di)
- Gel-i-yor, gel-ecek, gel-i-r, gel-miş, gel-di gibi.
- Haber kiplerine **bildirme kipleri** adı da verilir.

Dilek Kipleri

- Dilek kipleri, zaman **bildirmezler**.
- **İsteğimizi, şartımızı, emrimizi, olmasını gerekeni** söylerken bu kipleri kullanırız.
- Bu yüzden dilek kiplerini oluşturan ekler de dörde ayrılır:
- İstek (-e -a)
- Şart (-se, -sa)
- Gereklilik (-meli, -malı)
- Emir (Emir anlamının **eki yoktur**.)
- Gel-e-sin, gel-se-n, gel-meli-sin, gel gibi.
- Dilek kiplerine **tasarlama kipleri** adı da verilir.

Kip ekleri fiilin kökünden sonra gelir. Mastar halde olmayan ve cümle içerisinde kullanılan **fiile çekimli fiil** denir. Çekimli fiiller **fiil kökü + kip eki + kişi eki** şeklinde oluşur. **Gel-i-yor-um** gibi.

Şimdiki Zaman

- Şimdi zamanın ekleri **-yor** ve **-mekte / -makta** ekleridir.
- Fiilin şu an gerçekleştiği bildirir.
- Fiilin **söylenme zamanı ile gerçekleşme zamanı aynıdır**.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-i-yor-um gel-mekte-y-im
 2. Tekil Şahıs gel-i-yor-sun
 3. Tekil Şahıs gel-i-yor
 1. Çoğul Şahıs gel-i-yor-uz
 2. Çoğul Şahıs gel-i-yor-sunuz
 3. Çoğul Şahıs gel-i-yor-lar
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-mi-yor-um
 2. Tekil Şahıs gel-mi-yor-sun
 3. Tekil Şahıs gel-mi-yor
 1. Çoğul Şahıs gel-mi-yor-uz
 2. Çoğul Şahıs gel-mi-yor-sunuz
 3. Çoğul Şahıs gel-mi-yor-lar

Gelecek Zaman

- Gelecek zamanın ekleri **-ecek, -acak** ekleridir.
- Fiilin ileride, gelecekte gerçekleşeceğini bildirir.
- Fiilin **söylenme zamanı gerçekleşme zamanından öncedir**.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-eceğ-im
 2. Tekil Şahıs gel-ecek-sin
 3. Tekil Şahıs gel-ecek
 1. Çoğul Şahıs gel-ecek-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-ecek-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-ecek-ler
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-me-y-eceğ-im
 2. Tekil Şahıs gel-me-y-ecek-sin
 3. Tekil Şahıs gel-me-y-ecek
 1. Çoğul Şahıs gel-me-y-ecek-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-me-y-ecek-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-me-y-ecek-ler

Geniş Zaman

- Gelecek zamanın eki -r ekidir. Ses uyumuna göre -er, -ar, -ır, -ir, -ur, -ür hallerini alır.
- Fiilin **belirli zaman aralıkları** ile ve **her zaman** gerçekleştiğini bildirir.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-ir-im
 2. Tekil Şahıs gel-ir-sin
 3. Tekil Şahıs gel-ir
 1. Çoğul Şahıs gel-ir-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-ir-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-ir-ler
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** şu şekildedir:
- Geniş zamanın olumsuz çekiminde **zaman ekimiz düşer**.
 1. Tekil Şahıs gel-me-m
 2. Tekil Şahıs gel-mez-sin
 3. Tekil Şahıs gel-mez
 1. Çoğul Şahıs gel-me-y-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-mez-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-mez-ler

Geçmiş Zaman

- Geçmiş zamanın eki -mi ve -di ekleridir.
- Türkçede geçmiş zaman **iki tanedir**: -
- Mi'li geçmiş zamana **duyulan geçmiş zaman**,
- Di'li geçmiş zamana **görülen geçmiş zaman** denir.

Duyulan Geçmiş Zaman

- Duyulan geçmiş zaman ekleri -miş, -miş, muş, -müş ekleridir.
- Fiilin **gerçekleşme zamanı** söylenme zamanından **öncedir**.
- Fiili söyleyen kişi, gerçekleşen fiili **başkasından duymuş** ya da sonradan fark etmiştir.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-miş-im
 2. Tekil Şahıs gel-miş-sin
 3. Tekil Şahıs gel-miş
 1. Çoğul Şahıs gel-miş-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-miş-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-miş-ler
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-me-miş-im
 2. Tekil Şahıs gel-me-miş-sin
 3. Tekil Şahıs gel-me-miş
 1. Çoğul Şahıs gel-me-miş-iz
 2. Çoğul Şahıs gel-me-miş-siniz
 3. Çoğul Şahıs gel-me-miş-ler

Görülen Geçmiş Zaman

- Görülen geçmiş zaman ekleri **-dı,-di,-du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü** ekleridir.
- Fiilin **gerçekleşme zamanı** söylenme zamanından **önce**dir.
- Fiili söyleyen kişi, gerçekleşen fiili **kendisi görmüştür**.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-**di-m**
 2. Tekil Şahıs gel-**di-n**
 3. Tekil Şahıs gel-**di**
 1. Çoğul Şahıs gel-**di-k**
 2. Çoğul Şahıs gel-**di-niz**
 3. Çoğul Şahıs gel-**di-ler**
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-me-**di-m**
 2. Tekil Şahıs gel-me-**di-n**
 3. Tekil Şahıs gel-me-**di**
 1. Çoğul Şahıs gel-me-**di-k**
 2. Çoğul Şahıs gel-me-**di-niz**
 3. Çoğul Şahıs gel-me-**di-ler**

Dilek (Tasarlama) Kipleri

Şart Kipi

- Şart kipinin ekleri **-se, -sa** ekleridir.
- Fiile şart anlamı katar, fiilin gerçekleşmesi için bir **koşulumuz varsa** bu kipi kullanırız.
- Bazen de **dilek anlamı** katar. (Keşke yaz gelse gibi.)
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-**se-m**
 2. Tekil Şahıs gel-**se-n**
 3. Tekil Şahıs gel-**se**
 1. Çoğul Şahıs gel-**se-k**
 2. Çoğul Şahıs gel-**se-niz**
 3. Çoğul Şahıs gel-**se-ler**
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** haber kiplerinde olduğu gibi **olumsuzluk eki** -me, -ma ile yapılır: gel-**me-se-m**, gel-**me-se-n** gibi.

İstek Kipi

- Şart kipinin ekleri **-e, -a** ekleridir.
- Fiilin gerçekleşmesini istediğimiz de bu kipi kullanırız.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-**e-y-im** (gel-e-m)
 2. Tekil Şahıs gel-**e-sin**
 3. Tekil Şahıs gel-**e**
 1. Çoğul Şahıs gel-**e-lim** (gel-e-k)
 2. Çoğul Şahıs gel-**e-siniz**
 3. Çoğul Şahıs gel-**e-ler**
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** haber kiplerinde olduğu gibi **olumsuzluk eki** -me, -ma ile yapılır: gel-**me-y-e-y-im**, gel-**me-y-e-sin** gibi.

Gereklilik Kipi

- Gereklilik kipinin ekleri **-meli, -malı** ekleridir.
- Fiile gereklilik anlamı katar, fiilin gerçekleşmesi gerekli ise bu kipi kullanırız.
- Bazen de tahmin katar.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs gel-**meli-y-im**
 2. Tekil Şahıs gel-**meli-sin**
 3. Tekil Şahıs gel-**meli**
 1. Çoğul Şahıs gel-**meli-y-iz**
 2. Çoğul Şahıs gel-**meli-siniz**
 3. Çoğul Şahıs gel-**meli-ler**
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** haber kiplerinde olduğu gibi **olumsuzluk eki -me, -ma** ile yapılır: gel-**me-meli-y-im**, gel-**me-meli-sin** gibi.

Emir Kipi

- Emir kipinin eki **yoktur**.
- Fiil çekimi yapılırken kip eki kullanılmaz sadece kişi ekleri kullanılır.
- 1. Tekil ve 1.Çoğul şahıslarda çekimi yoktur, **kendimize emir veremeyiz**.
- Tüm kişilerde **olumlu çekimi** şu şekildedir:
 1. Tekil Şahıs -----
 2. Tekil Şahıs gel
 3. Tekil Şahıs gel-**sin**
 1. Çoğul Şahıs -----
 2. Çoğul Şahıs gel-in
 3. Çoğul Şahıs gel-**sinler**
- Tüm kişilerde **olumsuz çekimi** haber kiplerinde olduğu gibi **olumsuzluk eki -me, -ma** ile yapılır: gel-**me**, gel-**me-y-in** gibi.

Kişi Ekleri - Fiilde Kişi

- Kipleri öğrenirken çekimlediğimiz her fiilde görüldüğü gibi Türkçede fiilleri hangi kişinin yaptığını gösteren ekler vardır.
- Türkçede altı kişi bulunur.
- Bunların **üçü tekil, üçü çoğul** kişilerdir: ben, sen, o, biz, siz, onlar
- Türkçede fiil çekimi, **fiil+kip+kişi** şeklinde olduğundan fiillerin sonundaki ekler kişi ekleridir.
- 1. Tekil Şahıs ve Eki Ben / -m, -ım, -im, -um, -üm
- 2. Tekil Şahıs ve Eki Sen / -n, -(s)ın, -(s)in, -(s)un, -(s)ün
- 3. Tekil Şahıs ve Eki O / eki yoktur
- 1. Çoğul Şahıs ve Eki Biz / -ız, -iz, -uz, -üz, -k
- 2. Çoğul Şahıs ve Eki Siz / -(s)ınız, -(s)iniz, -(s)unuz, -(s)ünüz
- 3. Çoğul Şahıs ve Eki Onlar / -lar, -ler

Örneğin gel- fiilini **şimdiki zamanda 1.tekil şahıs** ile çekimlemek istersek, gel-i-**yor-um** şeklinde çekimleriz.

Fiillerde Anlam Kayması - Fiillerde Zaman Kayması

- **Fiillerde anlam kayması**, cümlede kastedilen kip ile fiilin aldığı kipi aynı olması sonucu oluşur.
- Örneğin "**Yarın** Konya'ya gidiyorum." cümlesinde kastedilen kip yarın sözcüğünden anlaşılacağı üzere **gelecek zaman**dır lakin cümledeki fiilin aldığı kip eki **şimdi zaman eki**dir. Bu durumda bu cümlede anlam kayması ya da diğer adı ile zaman kayması meydana gelmiştir.

Anlam kayması şu kiplerde olabilir:

Görünen geçmiş zaman yerine geniş zaman kullanılması:

Temel bir gün uçağa biner. (bindi)

Şimdiki zaman yerine geniş zaman kullanılması kullanılması:

Müdür Bey dosyaları isterler. (istiyor)

Gelecek zaman yerine geniş zaman kullanılması kullanılması:

Bizimkiler bu habere çok sevinir. (sevinecek)

Gelecek zaman yerine şimdiki zaman kullanılması:

Yarın seninle fuara geliyorum. (geleceğim)

Emir kipi yerine geniş zaman kullanılması:

Yarın ilk iş o parayı yatırırısın. (yatır)

Görünen geçmiş zaman yerine şimdiki zaman kullanılması:

Öğrendiğim an hemen yanına gidiyorum. (gittim)

Geniş zaman yerine şimdiki zamanın kullanılması:

Onunla her gün film izliyoruz. (izleriz)

YAZIM KURALLARI-1

Konya O vası	Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve <i>deniz, nehir, göl, dağ, boğaz</i> vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar
Van G ölü	
Ege D enizi	
Ağrı D ağı	

Muğla i li	"il , ilçe, kasaba ve köy " kelimeleri küçük harfle başlar.
Ortaca i lçesi	
Bahadır k öyü	

Yunus Emre M ahallesi	"mahalle, bulvar, cadde, sokak, meydan, kale, köşk, köprü ..." kelimeleri büyük harfle başlar
İzmir B ulvarı	
Nene Hatun C addesi	
İnkılap S okak	
Taksim M eydanı	
Ankara K alesi	
Çankaya K öşkü	
Galata K öprüsü	

Avrupa k ıtası	Özel isme bağlı olmayan "kita" sözcüğü küçük ama özel isme bağlı olan "bölge" sözcüğü büyük harfle başlar.
Asya k ıtası	
Ege B ölgesi	
Akdeniz B ölgesi	

Van k edisi	Tür bildiren kelimeler küçük harfle başlar.
Maraş d ondurması	
İngiliz a nahtarı	
Antep f ıstığı	

Ahmet B ey	"saygı ve unvan" belirten kelimeler büyük harfle başlar.
Kemal P aşa	
Tarık D oktor	

Kemal b ey Mahallesi	"saygı ve unvan" belirten kelimeler yer adlarında kullanıldığında özel isimden sonra gelirse bitişik yazılır.
Gazi O smanpaşa Sokağı	

Milliyet g azetesi	Özel isme dahil olmayan gazete, dergi " gibi sözcükler küçük harfle başlar.
Tempo d ergisi	
Türk Dili d ergisi	
Resmi G azete → Özel isme dahildir.	

Kuzey Anadolu	Yönler özel ismin başındaysa büyük, sonundaysa küçük yazılır. Ara yönler bitişik yazılır.
Anadolu'nun k uzeyi	
g üneybatı	

Suç ve C eza	"eser ve kurum" isimleri büyük harfle başlar. Sadece baş harfleri büyük olursa aradaki bağlaçlar küçük harfle başlar.
Leyla ile M ecnun	
SUÇ VE CEZA	

Sayın B akan,	Hitaplar büyük harfle başlar.
Sevgili K ardeşim,	

Cumhuriyet B ayramı	Bayramlar ve anma günleri büyük harfle başlar.
Kurban B ayramı	
Anneler G ünü	
Miraç K andili	

Kemal a mca	Akrabalık adları özel adın devamındaysa küçük, başa gelirse lakap olduğu için büyük yazılır. Kişi adından sonra gelen akrabalık sözünün büyük harfle başlaması yalnızca tarihi ve menkıbevi şahıslar için geçerlidir.
Dayı K emal	
Orhan B aba	
Susuz D ede'nin	

15 Haziran C uma günü	Belirli bir tarih varsa "ay ve gün" adları büyük harfle başlar.
Annem p azar günü	

Dünya, G üneş'in etrafında döner.	Gezegen adları terim anlamda kullanılırsa büyük harfle başlar.
Bu olayda d ünyam yıkıldı.	

Otobüs T erminali	Tabelaların baş harfleri büyük yazılır.
Şehirler A rası Telefon	

5'er değil b eşer	Üleştirme sayıları her zaman yazıyla yazılır.
6'şar değil a ltışar	

15.30' d a	Saat ve dakika arasına nokta konur. Gelen ek saat tamsa saate göre değilse dakikaya göre ayrılır.
15.00' t e	

Kurtuluş S avaşı	"Tarihi olay, çağ, dönem" adları büyük harfle başlar.
Tanzimat D önemi	
İlk Ç ağ	
Cilalı Taş D evri	

TBMM'yi	Büyük harfle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.
TDK'de	
T.C. de nokta kullanılır.	
T. de nokta kullanılır. (Türkçe)	

Alm. Dr. haz. vb.	Küçük harfle yapılan kısaltmalarda ölçü birimleri hariç nokta kullanılır.
mm cm m g kg	

YAZIM KURALLARI-2

fark etti	Yardımcı eylemlerde birleşme sırasında ses olayı olursa bitişik yazılır.
hasta oldu	
kayboldu	
hissetti	

gelebildi	Kurallı birleşik eylemler bitişik yazılır.
alıvermiş	
öleyazdı	
yazadur	

beştaş	Oyun isimleri bitişik yazılır.
elliiki	
yüzbir	

onaltılık	Notalar bitişik yazılır.
otuzikilik	

imambayıldı	Genel olarak, ikinci kelime anlam kaybına uğrarsa bitişik yazılır.
kargaburnu	
karafatma	
tavukgöğsü	
suçiçeği	

başvurmak	Kalıplaşmış olarak bitişik yazılır.
öngörmek	
vazgeçmek	
varsaymak	

polisevi	"ev" kelimesi bitişik yazılır.
huzurevi	
öğretmenevi	

başrol	Bir durumun ya da bir mevkinin en üstündekini belirtecek şekilde kullanılan "baş, başı" sözcükleri bitişik yazılır.
başöğretmen	
ustabaşı	
aşçıbaşı	

ayakaltı	Somut olarak yer bildirmeyen "alt, üst, üzeri" kelimeleri bitişik yazılır.
gözaltı	
ayaküstü	
Suçüstü	
akşamüzeri	
tepe üstü	
yer altı	
deri altı	

çekyat	Her ikisi de emir kipiyle kurulanlar bitişik yazılır.
kapkaç	
yapboz	

uyurgezer	Her ikisi de geniş veya geçmiş zaman eki almış olanlar bitişik yazılır.
okuryazar	
biçerdöver	
kaptıkaçtı	
oldubitti	

karasinek	bilirkişi	Halk arasında gelenekleşmiş olarak bitişik yazılanlar
yeşilzeytin	ayçiçeği	
zeytinyağı	otobur	
sivrisinek	günaşırı	
dereotu	halkoyu	
semizotu	milletvekili	
yerküre	sıkıyönetim	

postane	Bu kelimelerde "hane" sözcüğündeki "-h" harfi düşer.
pastane	
hastane	
eczane	

beyefendi	"ağa, baba, bey, efendi, hanım" sözcükleriyle kurulanlar bitişik yazılır.
ağabey	
büyükbaba	

depremzede	"hane, name, zede, zede" ile oluşturulanlar bitişik yazılır.
seyahatname	
amcazade	
dershane	

cankurtaran	İkinci kelimesi sıfat fiil olanlar bitişik yazılır.
dalgakıran	
gökdelen	
barışsever	
basınçölçer	
varyemez	

yazar kasa	Sıfat fiilin başa gelmesiyle oluşanlar
çalar saat	
tükenmez kalem	
uçan daire	

ahlak dışı	"dış, iç, sıra" kelimeleri ayrı yazılır.
çağ dışı	
olağan dışı	
hafta içi	
aklı sıra	
peşin sıra	

alt yazı	"alt, üst, ön, iç, dış" sözcükleri başa gelirse ayrı yazılır. - İçişleri - Dışişleri - Genelkurmay - İlköğretim kalıplaşmış olarak bitişik yazılır.
ön yargı	
ön söz	
üst kat	
iç savaş	
dış borç	

YAZIM KURALLARI-3 (YAZIMI KARIŐTIRILAN SÖZCÜKLER)

biraz	birtakım (bazı)	eşofman
birçok	bir takım (sayı)	erozyon
birkaç	birebir (etkili)	inisiyatif
bir an	bire bir (karşılıklı)	lavabo
bir gün	yüzyıl (dönem)	laboratuvar
bugün	yüz yıl (sayı)	radasyon
şu an	art arda (ikileme)	stajyer
bir şey	yan yana (ikileme)	şofben
pek çok	baş başa (ikileme)	teneffüs
pek az	el ele (ikileme)	unvan
hiçbir	masmavi (pekiştirme)	pardösü
hiç kimse	karmakarışık (pekiştirme)	pantolon
her biri	yanlış	başvurmak
her an	yalnız	öngörmek
herhangi bir şey	egzoz	varsaymak
gitgide	asfalt	vazgeçmek
birdenbire	şoför	
birbirimize	fiyat	
ikide bir	orijinal	
herkes	sürpriz	
ya da	gardırop	
tren	espri	
kravat	ızdırap	
tıraş	makine	
kılavuz	motosiklet	
kulüp	dinozor	

YAZIM KURALLARI-4

"DE" NİN YAZIMI VE GÖREVLERİ

))) Bağlaç olan "de" ya iki cümleyi bağlar ya da genellikle cümleye örtülü anlam katar. Bu durumlarda kendinden önceki kelimedden ayrı yazılır. Hiçbir zaman "te/ta" biçimini almaz ve ünlü uyumuna uyar.

))) Bulunma, kalma anlamı katan ya da sıfat yapan "-de" kendinden önceki kelimeye bitişik yazılır ve ünsüz uyumundan etkilenir. (-de/-da/-te/-ta)

ÖRNEKLER

DE

- Evde kimse yoktu. (Bulunma Hal Eki)
- Bu kitapta güzel konular işlenmiş. (Bulunma Hal Eki)
- Sınıfın gözde öğrencileri gelmemiş. (Sıfat yapan "-de")
- Sözde bahaneler uydurup duruyor. (Sıfat yapan "-de")
- Gel de doktorun söylediklerini yap. (Cümleleri bağlar.)
- Ne iyi ettin de geldin. (Cümleleri bağlar.)
- Salih de gelseydi. (Örtülü anlam katar.)
- Sana kazak da alacağım. (Örtülü anlam katar.)

"KI" NİN YAZIMI VE GÖREVLERİ

))) Bağlaç olan "ki" ya iki cümleyi bağlar ya da pekiştirme görevlerinde kullanılır. Bu durumlarda kendinden önceki kelimedden ayrı yazılır.

))) Sıfat yapan veya ilgi zamiri olan "-ki" bitişik yazılır.

ÖRNEKLER

Kİ

- Vazodaki çiçekler birer birer kurumuş. (Sıfat yapan)
- Yarınki konsere geliyorum. (Sıfat yapan)
- Bizimki eve geç geldi. (İlgi zamiri)
- Yağmur yağmadı ki mantarlar çıksın. (Cümleleri bağlıyor.)

Sanki
İllaki
Meğerki
Belki
Oysaki
Halbuki
Çünkü
~~ve~~
Mademki

Bu kelimelerdeki "-ki"ler kalıplaşmış olarak bitişik yazılır. Bu kelimelere herhangi bir kural uygulanmaz.

GENEL NOT: Eylemlerden sonra gelen "de" ve "ki" her zaman ayrı yazılır,bağlaçtır.

SORU EKİ "MI" NİN YAZIMI VE CÜMLEYE KATTIĞI ANLAMLAR

))) Soru eki olan "mi/mı/mu/mü" her zaman ayrı yazılır ve ünlü uyumuna uyar. Kendinden sonra gelen eklerle bitişik yazılır.

ÖRNEKLER

- Verdiğim kitabı okudun mu? (soru)
- Biraz önce kapıyı çalan sen miydin? (soru)
- Bu evde daha önce kimlerin oturduğunu biliyor musun? (soru)
- Ders zili çaldı mı hepimiz sınıfa koşardık. (zaman)
- Onu daha önce hiç mi hiç görmedim. (pekiştirme)
- Düzenli çalıştın mı başarısın. (koşul)
- Tüm bunları ben mi yapmışım? (kabullenmeme)
- Orayı hemen terk eder misin? (emir)

DİPÇE: Kısa yöntemlere karşı olduğum için belirtmedim. En doğru yöntem eklerin görevlerini bilmektir.

NOKTALAMA İŞARETLERİ

NOKTA İŞARETİ

- **Cümle sonunda** kullanılan noktalama işaretleri arasındadır, **bu yüzden noktadan sonraki cümle de büyü harfle başlatılmalıdır.**
- **Cümlenin bittiğini**, yeni bir cümle başlayacağını bildirir. Dolayısı ile noktadan sonra başlayan cümlenin **ilk harfi büyük** olur:
"Doktor kalkar. **K**ulağını bu gösterilen yere dayar. **D**inler." -Ö. Seyfettin
- Saati bildirmek için saat ve dakika arasına girer:
"Tören **17.30**'da, hükümet daireleri kapandıktan yarım saat sonra başlayacaktır."- Tarık Buğra
- Unutma, Türkçede saat ve dakika arasında iki nokta kullanılmaz: ~~17:30~~ değil, 17.30
- Tarih bildirmek için **gün, ay ve yılı** belirten **rakamların** arasına girer:
29.10.1923, 23.04.1920 gibi.
- Unutma yalnızca rakamların arasına girer. Aylar yazı ile yazılırsa nokta konmaz:
29 Ekim 1923, 23 Nisan 1920
- Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.
"Bir türlü alışamamıştı **10. katta** oturmaya."
- Kitap, dergi vb. **künyelerin** sonunda kullanılır.
"AYTMATOV, Cengiz, Cemile, Elips Kitap Yayınları, Ankara, 2005."
- Genel Ağ adreslerinde kullanılır.
"www.klasikhoca.com adresinden konuyla ilgili bilgilere ulaşabilirsiniz."
- Dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan ayrılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve araya nokta konur.
Ali, **50.005** sayısını okuyamadı.

VİRGÜL İŞARETİ

- **Cümle içerisinde ve cümle arasında kullanılan işarettir.**
- Bu yüzden virgül işaretinden sonra gelen kelime ya da cümle **küçük harfle başlar.**
- Aynı görevli **kelimeler arasına** girmek:
"Fırtınadan, soğuktan, karanlıktan ve biraz da korkudan sonra bu sıcak, aydınlık ve sevimli odanın havasında erir gibi oldum." - Halide Edip Adivar
- Sıralı **cümleler arasına** konur:
"Konağın hesabını sen söylersin, ben de dinlerim." - A. Ş. Hisar
"Umduk, bekledik, düşündük." -Y. K. Karaosmanoğlu
- **Ret** ve **kabul** bildiren kelimelerden sonra konur:
"Evet, bu bahsin en canlı noktası buradadır." - Y. K. Beyatlı
"Hayır, zaferimiz bir masal olmayacak." - F. R. Atay
- Bir başkasının sözünü **tırnak içerisinde almadan**, "dedi, demiş, vb." ifade ile aktarırken kullanılır:
Aç karnına sigara içmekle hiç de iyi etmiyorsun, dedi. - Necati Cumalı
Bu anahtar köşkü de açar, dedi. - Ömer Seyfettin
- Hitap sözlerinden sonra konur:
Efendiler,
Sevgili Arkadaşım,
Hanımlar ve Beyler,
- **Uzun cümlelerde öznenin sonra** konur, çünkü özne yani işi yapan kişi ya da olan nesne yargının çok uzağında kalır ve akılda tutulamayabilir:
"Saniye Hanımefendi, merdivenlerde oğlunun ayak seslerini duyar duymaz, hasretlisini karşılamaya atılan bir genç kadın gibi koltuğundan fırlamış ve ona kapıyı kendi eliyle açmaya gelmişti." - Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- **Anlam karışıklığını gidermek** için, kelimenin türünü ve görevini ayırt etmek için konur:
O, eski defterleri çoktan kapatmış, Osmanlıya kucağını açmıştı. - Tarık Buğra
- Sayıların yazılışında **kesirleri ayırmak** için kullanılır.
"2,5 litre süt bu tatlı için yeterli olur."
- Kitap, dergi vb.nin **künyelerinde yazar, eser, basımevi** vb. maddelerden sonra konur.
"ATAY, Falih Rıfkı, Tuna Kıyıları, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938."
- Anlama güç kazandırmak için **tekrarlanan kelimeler** arasına konur.
"Sevgi, sevgi, sevgi ancak o kurtarır dünyayı."

SORU İŞARETİ

- **Cümle sonu işaretleri** arasındadır.
- Bu yüzden soru işaretinden sonra gelen cümle **büyük harfle** başlar.
- **Soru eki veya sözü içeren cümle veya sözlerin** sonuna konur.
"Kurtuluş Savaşı'nda Türk kadının payı nedir?"
- **Soru anlamı taşıyan, soru eki olmayan** cümlelerin sonuna konur:
"Ne zaman tükenecek bu yollar, arabacı? - Faruk Nafiz Çamlıbel"
- **Arka arkaya sıralı soru cümlelerinde, her sorudan önce soru işareti koymaya gerek yoktur. Cümlelerin virgül ile ayrılıp sonuna soru işareti koyulması yeterlidir:**
"Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar'dan mı, Hisar'dan mı, Kavaklardan mı?" - Yahya Kemal Beyatlı
- **Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır.**
"Şerife Bacı (? -1921)"

İKİ NOKTA İŞARETİ

- Cümle sonunda veya içerisinde kullanılabilir.
- Kendisinden sonra bir **cümle başlarsa büyük harfle**, bir **kelime başlarsa küçük harfle** yazılır. (Kelimenin özel isim olmaması şartı ile çünkü özel isimlerin her yerde ilk harfi büyük yazılır.)

- Kendisiyle ilgili **örnek verilecek** cümlelerin sonuna konur:
"Sevdiğim **bazı şairler** şunlar: **Turgut Uyar**, **Attila İlhan**, **Edip Cansever...**"
"**Bu ikisi** kadar hiçbir şeye önem vermem: **ailem** ve öğrencilerim.

(Örneklerde **net sayı varsa örneklerin sonuna nokta** konularak cümle tamamlanır, **belirsiz ise üç nokta konularak** cümle tamamlanır.)

- Kendisiyle ilgili **açıklama verilecek** cümlelerin sonuna konur:
"Bizim bu işe başlamamızın asıl **sebebi** şudur: **Biz**, eğitimin herkes tarafından erişebilir olmasını umut ediyoruz.
"Öğretmenine büyük bir saygıyla **şöyle** dedi: "**İ**yi ki bizler sizin gibi öğretmenler tarafından yetiştiriliyoruz."
- **Karşılıklı konuşmalarda**, konuşan kişiyi belirtir:
Hafize: Sahi, en son ne zaman denize indik?
Cemal: Geçen ay, ülkede her şey daha güzelken.
- **Genel Ağ (İnternet) adreslerinde** kullanılır.
<http://www.klasikhoca.com/5-sinif-noktalama-isaretleri-pdf/>

ÜÇ NOKTA İŞARETİ

- **Cümle sonu** işaretleri arasındadır.
- Üç noktadan sonra gelen cümle **büyük harfle** başlar.
- **Tamamlanmamış cümlelerin** sonuna konur:
"Ne çare ki çirkinliği hemencecik ve herkes tarafından görülüyordu da bu yanı..." -Tarık Buğra
- **Ünlem ve seslenmelerde** anlatımı pekiştirmek için konur:
Koca Ali... Koca Ali, be!.. -Ömer Seyfettin
- **Anlamı pekiştirmek için ünlem ve soru işaretinden sonra** kullanılacağı zaman bu işaretlerin sonuna **iki tane nokta** eklemek yeterlidir.
"Gök ekini biçer gibi!.. Başaklar daha dolmadan." -Tarık Buğra
- Yazar, **üç noktayı tamamlanmış bir cümleden sonra da kullanabilir**. Amacı, ifadesine **mana yüklemek, güç kazandırmak, gerisini okuyucunun anlamlandırmasına bırakmaktır**.
"Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!" -Faruk Nafiz Çamlıbel
- Kaba sayıldığı için veya bir başka sebepten dolayı **açık yazılmak istenmeyen kelime ve bölümlerin** yerine konur.
"Onunla S...'de bir daha görüşmeyelim."
- **Alıntılarda** başta, ortada ve sonda alınmayan kelime veya bölümlerin yerine konur.
"...ve birden kar, fırtına..."

Atatürk'e

KESME İŞARETİ

- Sözcüklere, kısaltmalara ve sayılara gelir.
- Kesme işareti **gerekli yerlerde** ekleri ayırmak için kullanılır.
- **Özel adlara getirilen çekim ekleri** kesme işareti ile ayrılır.
"1919 senesi Mayıs'ının 19'uncu günü **Samsun'a** çıktım." -Atatürk
- **Kısaltmalara** getirilen ekleri ayırmak için konur:
"TBMM'nin, TDK'nin, BM'de, ABD'de, TV'ye vb."
- **Sayılarla** getirilen ekleri ayırmak için konur:
"1985'te, 8'inci madde, 2'nci kat; 7,65'lik, 9,65'lik, 657'yle vb."
- **Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adlarına gelen ekleri** ayırmak için konur:
"24 Haziran'da, 22 Haziran Salı'da, 22 Haziran 1992 Pazartesi'nde vb."

Kurum, kuruluş isimleri özel isim oldukları halde, **onlara gelen ekler kesme ile ayrılmaz:**
"Mavi Köşe Bakkaliesinden, Türk Dil Kurumuna, Köşem Manavdan, Milli Eğitim Bakanlığına vb."

Özel isimlere gelen yapım ekleri ve yapım ekinden sonra gelen ekler kesme ile ayrılmaz:
"Türkçe, Türkçede, Türkçeleri, Türklükten, Türklerin, İstanbulluların, İstanbullu, Amerikalılarda vb."

- **Seslerin ölçü ve söyleyiş gereği düştüğünü** göstermek için kullanılır.
"Güzelliğin on **par'etmez**
Bu bendeki aşk olmasa"
- Bir ek veya harften sonra gelen ekleri ayırmak için konur.
A'dan z'ye tüm masrafları karşılayacağına söz vermişti.

ÜNLEM İŞARETİ

- Cümle sonu işaretleri arasındadır. **Cümle içerisinde de tercihen kullanılır.**
- Bu yüzden ünlem işaretinden sonra gelen cümle **büyük harfle** başlar.
- Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma vb. **duyguları** ifade etmek için kullanılır:
"Pırlanta gerdanlığı da tektaş küpesi de zümrüt yüzüğü de kendinin olsun!" - S. M. Alus
- **Seslenme veya duygu belirten kelimelerden sonra** da koyulabilir:
Ey Türk Gençliği!
Arkadaş!
Vah Vah!
Of!

 "Of! Çok sıkıldım." ve "Of, çok sıkıldım!" şeklinde iki kullanımı da doğrudur, **tercihe bağlıdır.**

 Küçümseme, alay anlamı vermek için yay ayraç içerisinde "(!)" kullanılır:
Çok akıllıymış da (!) elinden her iş gelirmiş de (!)

NOKTALI VİRGÜL İŞARETİ

- **Cümle içerisinde** kullanılan işaretlerdendir.
- Bu yüzden noktalı virgülden sonra gelen cümle ya da kelime **küçük harfle** başlar.
- Noktalı virgül, **virgülsüz bir cümlede kullanılamaz.**
- Cümle içerisinde **virgül ile ayrılmış** kelimeleri **gruplandırmak** için konur:
"Muz, kivi, kiraz; ıspanak, lahana, pırasa aldık."
- Arka arkaya **sıralı cümlelerin içerisinde virgül varsa bu iki cümleyi ayırmak** için konur:
"Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak, kahaahalar atmak, ağlamak istiyorum."
- Cümle içerisinde **virgül ile ayrılmış kelimeler hemen öznenin sonra geliyorsa** özneyi belli etmek için noktalı virgül kullanılabilir:
"Yeni usul şiiirimiz; zevksiz, köksüz, acemice görünüyordu." -Yahya Kemal Beyatlı

UZUN ÇİZGİ İŞARETİ

- Yazıda **satır başına alınan konuşmaları** göstermek için kullanılır. Buna **konuşma çizgisi** de denir.
"Frankfurt'a gelene herkesin sorduğu şunlardır:
– Eski şehri gezdin mi?
– Rothschild'in evine gittin mi?
– Goethe'nin evini gezdin mi? (Ahmet Haşim)"

KISA ÇİZGİ İŞARETİ

- Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna konur:
- Cümle içinde ara sözleri veya ara cümleleri ayırmak için **ara sözlerin veya ara cümlelerin başına ve sonuna konur**, bitişik yazılır:
*Küçük bir sürü -**dört inekle birkaç koyun**- köye giren geniş yolun ağzında durmuştu.* (Ömer Seyfettin)
- **Kelimelerin kökleri, gövdeleri ve eklerini birbirinden ayırmak** için kullanılır: *al-ış, dur-ak, gör-gü-süz-lük* vb.
- **Heceleri göstermek için** kullanılır: *a-raş-tır-ma, bi-le-zik, du-ruş-ma, ku-yum-cu-luk, prog-ram, ya-zar-luk* vb.
- Matematikte çıkarma işareti olarak kullanılır: $50-20=30$
- Sifirdan küçük değerleri göstermek için kullanılır: -2 °C

EĞİK ÇİZGİ İŞARETİ

- **Dizeler yan yana yazıldığında** aralarına konur:
"Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak / Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak / O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak / O benimdir, o benim milletimindir ancak. (Mehmet Akif Ersoy)"
- Adres yazarken **apartman numarası ile daire numarası** arasına ve semt ile şehir arasına konur: *Altay Sokağı No.: 21/6 Kurtuluş / ANKARA*
- **Tarihlerin yazılışında gün, ay ve yılı gösteren sayıları** birbirinden ayırmak için konur: *18/11/1969, 15/IX/1994* vb.
- Dil bilgisinde **eklerin farklı biçimlerini göstermek için kullanılır**: *-a /-e, -an /-en, -lık /-lik, -madan /-meden* vb.
- **Genel ağ adreslerinde** kullanılır: <http://klasikhoca.com>
- Matematikte bölme işareti olarak kullanılır: $70/2=35$
- Fizik, matematik vb. alanlarda birimler arası orantıları gösterirken eğik çizgi araya boşluk konulmadan kullanılır: *g/sn* (gram/saniye)

TIRNAK İŞARETİ

- Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi **aktarılan sözler** tırnak içine alınır:
"İzmir üzerine dünyada bir şehir daha yoktur!" diyorlar. - Yahya Kemal Beyatlı
- **Özel olarak vurgulanmak istenen sözler** tırnak içine alınabilir:
Yeni bir "barış taarruzu" başladı.
- Cümle içerisinde **eserlerin ve yazıların adları** ile bölüm başlıkları tırnak içine alınabilir:
"Bugün öğrenciler "Göğe Bakma Durağı" adlı şiiri incelediler." Tırnak içine alınan sözlerden sonra gelen ekleri ayırmak için **kesme işaretine gerek kalmaz**:
"Göğe Bakma Durağı"nı okudun mu?"

YAY AYRAÇ İŞARETİ

- **Cümledeki anlamı tamamlayan ve cümlenin dışında kalan ek bilgiler için kullanılır**. Yay ayraç içinde bulunan ve yargı bildiren anlatımların sonuna uygun noktalama işareti konur:
Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç)
- **Tiyatro eserlerinde** ve senaryolarda konuşanın hareketlerini, durumunu açıklamak ve göstermek için kullanılır:
İhtiyar - (Yavaş yavaş Kaymakam'a yaklaşıyor.) Ne oluyor beyefendi? Allah rızası için bana da anlatın... (Reşat Nuri Güntekin)
- **Alıntıların aktarıldığı eseri, yazarı veya künye bilgilerini** göstermek için kullanılır:
Cihanın tarihi, vatani uğrunda senin kadar uğraşan, kanını döken bir millet daha gösteremez. Senin kadar kimse kendi vatanına sahip olmaya hak kazanmamıştır. Bu vatan ya senindir ya kimsenin. (Ahmet Hikmet Müftüoğlu)
- Bir söze alay, kinaye veya küçümseme anlamı kazandırmak için kullanılan ünlem işareti yay ayraç içine alınır: Adam, akıllı (!) olduğunu söylüyor.
- Bir bilginin şüpheyle karşılandığını veya kesin olmadığını göstermek için kullanılan soru işareti yay ayraç içine alınır: 1496 (?) yılında doğan Fuzuli...

KÖŞELİ AYRAÇ İŞARETİ

- Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda **yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır**: Halikarnas Balıkcısı [Cevat Şakir Kabaağaçlı (1886-1973)] en güzel eserlerini Bodrum'da yazmıştır.

